

Hatvan éve történt.....

A soroksáriak Szovjetunióba, jóvátételi munkára hurcolásának hatvanadik évfordulója alkalmából, a *Soroksári Svábok Független Egyesülete* megemlékezésre hívta mindazokat, akiket a málenkij robot valamilyen formában érintett. A rendezvény fővédnöke dr. Hiller István (akkor még) a nemzeti kulturális örökség minisztere, Soroksár képviselője volt. Az esemény résztvevői a soroksári Nagyboldogasszony Plébániatemplomban tartott emlékmise után – melyen a hadifoglyok himnuszát is elénekelték – a Hősök terén megkoszorúzták a II. Világháború áldozatainak emlékművét. Ezután – ünnepi műsor keretében – megemlékezést tartottak a Táncsics Mihály Művelődési Házban, melynek előcsarnokában kis kiállítás keretében olyan kinagyított újságcikkeket állítottak ki, melyek a hazatérő „málenkij robotosok”-ról adtak hírt. Mindez Ott Sebő kutatómunkáját dicséri, aki a Széchenyi Könyvtárban nevek tízezreit találta meg a *Híradó* című kiadványban, és ezek közül másoltatta ki a soroksáriakat, köztük édesapja nevével, akitől gyerekként búcsúzott, amikor „kis munkára” vitték el.

A megemlékezés szervezője, Zwick József, a Soroksári Svábok Független Egyesületének elnöke elmondta, hogy tíz évvel ezelőtt több idős asszony megkereste, hogy valamilyen formában meg kellene emlékezni a málenkij robot 50. évfordulójáról. Akkor tartottak először egy kis megemlékezést, és most tíz év múlva, a 60. évfordulón 350 meghívót vittek el személyesen a túlélőknek és családtagjaiknak. A mai megemlékezésen az utókor számára is készítenek videofelvételeket, hogy tudják, kik voltak elődeik, és mit éltek át, hogy többé ne fordulhasson elő mindaz, ami történt.

A rendezvényen felszólalt dr. Hiller István, a XX. és XXIII. kerület országgyűlési képviselője is, aki – többek között – így emlékezett: *(részletek a beszédből):*

Kedves Barátaim! Igen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Én nem tudhatom, hogy mi járt az elhurcoltak fejében a hatvan centis priccseken, sokszor mínusz 20-30 fokos hidegben, a háromszoros drótkerítés, és saját ledolgozott, agyondolgozott testük fogságában. Bizonyára ide, haza gondoltak, a szeretteikre, akik azt sem tudták, hogy élnek vagy halnak. A feleségükre, unokáikra, a fivérükre vagy jegyesükre, akikhez onnan a távolból is ezer láthatatlan szál kötötte őket. Szálak, amelyekért érdemes volt túlélni.

Ma órájuk emlékezünk.

Arra a becslések szerint több százezer magyar állampolgárra, köztük soroksáriakra, akiket málenkij robotra, „kis munkára” vittek el a Szovjetunióba. Olyan furcsa..., vannak olyan szavak és kifejezések, különböző századokból, amelyeket nem fordítunk le. Lefordíthatjuk, és van is hivatalos elnevezése: jóvátételi munka, mégis mindazt a tartalmat, ami mögötte van, senki sem nevezi így. Málenkij robot, ezzel a két orosz szóval fejezzük ki mindent, ami mögötte a tartalom, az érzelem. Sokakkal beszéltem az elmúlt években, sokan eljöttek hozzám, támogatást, segítséget kérve. Még többen, akik nem akartak semmit, csak elmondani. Elmondani és kibeszélni. Köszönöm nekik, hogy eljöttek. Úgy tudták – nekem is úgy mondták –, hogy csak néhány hétre mennek, viszik őket. Oda, ahonnan az elhurcoltak több mint egy-ötöde soha nem tért vissza. A hazatérteket titoktartásra kötelezték, és több évtizednek kellett elteltie, mire az első emlékműveket felállíthaták. Ezért is fontos, így van, tűnjenek el a hamis proféták. Az igazság kiderítéséhez persze kell a közös igény. Hamis profétákra, hamis számokra pedig nincs szükség. Tudjuk, hogy a múltat sem jóvátenni, sem szőnyeg alá söpörni nem lehet. Mindazzal, ami ebben az országban, és



itt Soroksáron valaha is történt, nekünk, most, és az itt élőknek kell elszámolnunk. De ez csak úgy megy, ha méltón emlékezünk. Emlékezünk azokra, akik mindezt átérték, akikkel még találkozhatunk, akik ezt elszenveték testben és lélekben. Ez az elszámolás, nem önmagában a lelkiismeretről szól, nem a történelmi jóvátételről, ennél egy jóval egyszerűbb, mégis a legbonyolultabb dologról, az emberségről.

Olvastam egy asszonyról, aki a Donyec medence táborában volt évekig, leírta a szörnyűséget, a fájdalmat, történelmi tudás nélkül, a rendszer borzalmát. És írt emberi dolgokról. Leírta, hogy a láger környékén élő orosz család hogy bánt vele. Betért egy öregasszonyhoz, aki egy tányér kukoricadaráját osztotta meg vele. Azt hiszem, ez tényleg az emberiség kérdése, mert más a rendszer, és más az ember. Ha jó a rendszer, lehet vele együtt említeni az embert.

Én nem akarok előadást tartani. Nem kívánok évszámokat, eseményeket, tényeket, dátumokat, számokat említeni. Egy ilyen megemlékezésen – azt gondolom – helyesebb erről az emberi dologról beszélni. Kérem ez is jusson eszükbe, amikor emlékezünk.

Tisztelettel köszöntöm hát azokat, akik ott voltak és most itt vannak. És emlékezünk együtt azokra, akik ott voltak, és most már nem lehetnek itt.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

Az emlékező beszédek mellett a Soroksári Hagyományőrző Vegyes Dalkör, és a Soroksári Férfi Népdalkör műsorát is hallhatták a rendezvény vendégei, akik gyakran könnybelábadó szemmel figyelték a színpadot, akkor is amikor Valentin István a Magyar Katolikus Püspöki Kar 1945. október 17-én kelt körleveléből idézett:

„Mivel minket faji és egyéb szempontok – amint a közelmúltban – most sem korlátozhatnak, mi az embert, a felebarátot, honfitársat Jézus szemével tekintjük, az államhű németjeink érdekében is fel kell emelnünk szavunkat.

Megkezdődött a hazai németek igazoltatása, házukból, birtokukból kitelepítése oly módon, amelyre az emberséges és keresztényi jelzőt a legjobb akarattal sem alkalmazhatnók. Ha csak a bűnösöket büntetnék, hallgatnánk, de a rossznak barátaiként minősítenek és eltávolítanak olyanokat, akikre a bűnt nem bizonyították rá, sőt olyat hoznak fel ellenük bűnül, ami természetjogon megilleti őket, például az anyanyelv. Ne tegyünk olyasmit, amit a fegyverszüneti határvonalon túl,

magyarokkal szemben elkövetőktől nemcsak felháborodással fogadtunk, elviselhetetlenek is éreztünk.”

Valentin István ezután német és magyar nyelven szavalta el a 94. Zsoltárt, sokak szívéből szóltak szavai:

„Ki áll mellém a gonoszokkal szemben,
az ártók ellen ki segít nekem?
Ha az Úr nem segítene,
Lelkem csakhamar csendben nyugodnék.
Ha már azt hiszem, hogy inog a lábam,
Akkor is megvéd a kegyelmed, Uram.
Ha a szívedben felgyülemlik a gond,
Vigasztalásod felvidítja a lelkem.”

Az ünnepi műsor után fehér asztal mellett beszélgettek és emlékeztek a meghívottak, akik sok éve nem látták már egymást. Dudás Ferenc elmondta, hogy ő 33 hónapig volt a Donyec medencében. A felesége is ott volt, de már nem él, mert ott kinn maláriát szerzett és ez rövidítette meg az életét.

Német vagyok, de nem háborús bűnös – mondta Kertész Antalné, aki a fogságban ismerte meg a férjét, és most helyette is emlékezett.

Németné, Proszammer Magdolna felidézte, hogy 1945 januárjában, – akkor 19 éves volt –, társaival 35 napig utaztak egy vagonban, mire megérkeztek Baskíriába.

Kietlen hely volt – sóhajt – háromsoros priccsekre tettek minket. Víz sem volt, a távoli faluból hozták kocsival. Nekünk kellett kiásni a vízvezeték a hideg, fagyott földbe, hogy odahozzák a vizet. A koszt gyenge volt, az otthonról hozott ruháinkat cseréltük élelemre. Se tisztálkodni, se jólakni nem lehetett. Sok férfi halt ott meg. Nagyon szenvedtünk a hidegtől és az éhségtől. Egy év múlva újra bevagoníroztak minket, harminc nap után érkeztünk meg Grúziába. Ott már kellemesebb volt az időjárás, fürdeni lehetett a Fekete-tengerben és mandarint ehettünk, ami akkor az életet jelentette. Elmúlt, nem is jó rá gondolni – legyint, aztán föláll a többiekkel. A túlélőkről csoportképet készítenek egymás és az utókor számára.

Azért, hogy soha többé ne szülessenek ilyen csoportképek.

Péhl Gabriella

Hadifoglyok himnusza

Ha égből földre néz szemed,
Anyánk, ha bűt és bajt keres,
Ha nézed itt a föld porát,
ki jár itt véres Golgotán.
Magyarokra nézz, sorsuk mily nehéz,
ó szánd meg őket, vigasztald őket,
viharban annyit szenvedőket.

Óh Szűzanyánk, Te jól tudod,
nekünk csak szenvedés jutott,
vesd áldó két szemed reánk
és felragyog még Golgotánk.
Magyarokra nézz, sorsuk mily nehéz,
Óh szánd meg őket, vigasztald őket,
Viharban annyit szenvedőket.

Idegen földön, óh Anyánk,
hol nincs otthonunk és hazánk,
a foglyok szíve haza sír,
szép magyar földre visszasír.
A foglyokra nézz, sorsuk mily nehéz,
ó szánd meg őket, hozd vissza őket,
viharban annyit szenvedőket.

Kiket elföd más hon pora,
s így nem jöhetnek már haza,
szívünk fohásza Hozzad száll,
könyörögj értük Fiadnál!
Anyánk reánk nézz,
Könnyünk mily nehéz
ó szánj meg minket,
vigasztalj minket,
viharban annyit szenvedőket.

